

Iwonna Lamprecht

SANKCJE ALTERNATYWNE JAKO PROBLEM USTAWOWEGO
WYMIARU KARY W KODEKSIE KARNYM

I

W schematach zagrożeń środkami karnymi na gruncie kodeksu karnego spotyka się różne rodzaje sankcji ustawowych, wśród których, ze względu na liczbę grożących kar wyodrębnia się sankcje proste (jednorodnjajowe) i złożone (wielorodnjajowe). Kary w ramach sankcji złożonych występują w przepisach bądź w komunikacji, bądź w alternatywie rozłącznej, co daje podstawę do wyróżnienia sankcji kumulatywnych i alternatywnych¹. Wśród sankcji alternatywnych można wyodrębnić różne ich typy ze względu na rodzaj i liczbę występujących kar.

Problematyka sankcji alternatywnych stanowi przedmiot niniejszych rozważań. W artykule sprecyzowano pojęcie „sankcji alternatywnej” i określono jej typy, aby wyznaczyć granicę pomiędzy tym rodzajem sankcji a alternacją środków karnych stojących do dyspozycji sądu w dziedzinie orzeczenia o karze. Możliwości, jakie w tej mierze daje obowiązujące prawo, są bowiem szerokie i stanowią warunki indywidualizacji sędziowskiego orzeczenia o karze i innych środkach penalnych zastosowanych w konkretnej sprawie². W artykule dokonano również zestawienia sankcji alternatywnych występujących w części szczególnej i części wojskowej kodeksu karnego. Pozwoliło to ustalić, jak często

¹ Por. na ten temat m. in. *Prawo karne w zarysie*, red. J. Waszczyński, Łódź 1980, s. 38—40; A. Ratajczak, *Zarys prawa karnego. Część ogólna. Zagadnienia wstępne i nauka o ustawie karnej*, Poznań 1971, s. 67—68; K. Buchała, *Prawo karne materialne*, Warszawa 1980, s. 563—564; I. Andrejew, *Polskie prawo karne w zarysie*, Warszawa 1978, s. 74.

² Szczegółowe zestawienie wariantów będących do dyspozycji sądu w dziedzinie orzeczenia o karze podaje J. Waszczyński, *Ewolucja środków penalnych w prawie karnym PRL*, „*Studia Kryminologiczne, Kryminalistyczne i Penitencjarne*” 1974, t. 1, s. 84—87.

sankcje alternatywne występują w kodeksie karnym, w jakich zestawieniach, a także w odniesieniu do jakich czynów zabronionych. Artykuł stanowi próbę oceny punitywności kodeksu karnego przez pryzmat sankcji alternatywnych.

II

Przez „sankcję alternatywną” rozumiem tę część przepisu karnego, która podaje rodzaj i rozmiar zagrożenia karnego za popełnienie czynu określonego w dyspozycji złożonej najmniej z dwóch rodzajów kar, przy czym sędzia może wybrać tylko jedną z alternatywnie grożących kar³. Problematyka sankcji alternatywnych należy zatem do ustawowego wymiaru kary.

Formy sankcji alternatywnych w kodeksie karnym są dwojakiego rodzaju — bądź przepis, który wprowadza sankcję alternatywną wyraża to przez użycie spójnika „albo”, bądź też sankcja ta powstaje w związku z art. 30 § 3 k.k., w myśl którego za przestępstwo zagrożone karą śmierci można orzec karę zasadniczą 25 lat pozbawienia wolności⁴. Przepis art. 30 § 3 stanowi zatem jeden z wyznaczników depenalizacji na gruncie polskiego ustawodawstwa karnego⁵.

Analizując schemat budowy sankcji alternatywnej należy uwzględnić funkcję art. 36 k.k. w tym przedmiocie. Zamieszczenie w części ogólnej kodeksu karnego normy, która przesądza kwestię kumulatywnego wymierzania kary grzywny za przestępstwa, z których popełnieniem może się wiązać intencja osiągnięcia korzyści majątkowej, burzy układ sankcji alternatywnych dokonany przez ustawodawcę w części szczególnej kodeksu. Po uwzględnieniu art. 36 k.k. obok „czystych” sankcji alternatywnych powstają sankcje alternatywno-kumulatywne. Te ostatnie zbudowane są według schematu:

³ Por. na ten temat K. Buchała, *op. cit.*, s. 563.

⁴ Ustawodawca wprowadzając do kodeksu karnego powołany przepis art. 30 § 3 k.k. przesądził kwestię sankcji o charakterze bezwzględnym, przewidującej tylko karę śmierci (art. 1 dekretu „sierpniowego”). Sankcja ta straciła charakter sankcji bezwzględnie oznaczonej, decydując także na przyszłość, iż ustawodawca, aby wprowadzić tego rodzaju sankcję, musiałby uczynić to w sposób wyraźny, stwierdzając, że do danej sankcji nie stosuje się art. 30 § 3 k.k. (por. art. 121 k.k.).

⁵ W przypadku alternatywności kary 25 lat pozbawienia wolności i kary śmierci występuje depenalizacja ustawowa częściowa. Ma ona charakter depenalizacji jakościowej, sprowadzającej się do zamiany środka penalnego surowszego na łagodniejszy. Na temat depenalizacji por. m. in. J. Waszczyński, *Z zagadnień depenalizacji w prawie karnym*, „Problemy Prawa Karnego” 1982, t. 7, s. 19.

a) „podlega karze pozbawienia wolności i grzywny albo karze 25 lat pozbawienia wolności”.

albo

b) „podlega karze pozbawienia wolności i grzywny albo karze 25 lat pozbawienia wolności i grzywny”. Sankcja zbudowana według drugiego schematu powstaje jedynie wówczas, gdy przyjmie się stanowisko, że kara grzywny kumulatywnej może być wymierzana nie tylko obok kary „czasowego” pozbawienia wolności do lat 15, ale także obok kary 25 lat pozbawienia wolności. Takie stanowisko byłoby konsekwencją poglądu o „zwykłym” charakterze kary 25 lat pozbawienia wolności, co jednak nie jest jednolicie traktowane ani w doktrynie, ani też w orzecznictwie Sądu Najwyższego⁶.

Sankcje mające charakter alternatywno-kumulatywnych występują także w przypadkach obligatoryjnego ustawowego wymiaru kar dodatkowych za przestępstwa zagrożone sankcjami alternatywnymi. W grę wchodzi tutaj takie kary dodatkowe, jak: pozbawienie praw publicznych, konfiskata mienia, przepadek rzeczy oraz zakaz prowadzenia pojazdów mechanicznych. Związek sankcji alternatywnych z karami dodatkowymi stosowanymi obligatoryjnie występuje w przypadku 17 przestępstw:

a) pozbawienie praw publicznych, konfiskata mienia i przepadek rzeczy — art. 135;

b) pozbawienie praw publicznych i konfiskata mienia — art. 122, 123, 124 § 1, 124 § 2, 126 § 1, 127, 130 § 1, 131, 134 § 1, 134 § 2, 201, 202 § 2;

c) pozbawienie praw publicznych i przepadek rzeczy — art. 227 w zw. z 232;

d) pozbawienie praw publicznych — art. 148 § 1;

e) zakaz prowadzenia pojazdów mechanicznych — art. 147;

f) przepadek rzeczy — art. 228 w zw. z 232.

⁶ Por. m. in. wyrok SN z 26 listopada 1973 r. (IKR-223/73): „Przypisywanie karze 25 lat pozbawienia wolności charakteru wyjątkowego (w sensie ograniczającym stosowanie tego ośrodka) nie znajduje podstawy w sformułowaniu ustawowym jej dotyczącym [...]” / „Orzecznictwo Sądu Najwyższego. Prokuratura Generalna” 1974, nr 3—4, poz. 36); wyrok SN z 9 marca 1979 r. (III KR-238/78): „karę 25 lat pozbawienia wolności — jako w pewnym sensie karę o charakterze wyjątkowym — należy wymierzać za przestępstwa o wielkim ładunku społecznego niebezpieczeństwa [...]” (tamże, 1979, nr 8—9, poz. 102); K. Buchała, *op. cit.*, s. 565, „Kara 25 lat pozbawienia wolności jest niewątpliwie odmiennym rodzajem kary od kary pozbawienia wolności”

III

Dla potrzeb niniejszych rozważań celowe jest dokonanie zestawienia sankcji alternatywnych występujących w części szczególnej i części wojskowej kodeksu karnego, co pozwoli ustalić liczbę sankcji tego rodzaju oraz ich relacje w odniesieniu do rodzajów przestępstw. Należy na marginesie zaznaczyć, że w doktrynie prawa karnego podawane są różne liczby dotyczące odpowiedzi na pytanie, jak często poszczególne typy sankcji występują w kodeksie karnym oraz ile jest w ogóle schematów zagrożeń ustawowych. Problematyka skali zagrożeń środkami karnymi ujmowana jest bowiem bądź jako enumeratywne, bądź jako selektywne wyliczenie zagrożeń za poszczególne typy przestępstw. Wynika to z jednej strony z faktu uwzględniania przez poszczególnych autorów rozwiniętej skali zagrożeń ze wszystkimi możliwościami stosowania środków karnych, jakie daje ustawa, bądź też ograniczania się jedynie do kar zasadniczych, z drugiej strony jest to wynik niejednolitego podejścia do systemu środków karnych i „przenoszenia” możliwości wyboru tych środków w zakresie sędziowskiego wymiaru kary do problematyki sankcji ustawowych⁷.

Mając na względzie podaną definicję sankcji alternatywnej, dokonano zestawienia sankcji alternatywnych występujących w kodeksie karnym (tab. 1).

W kodeksie karnym przy występujących 20 typach sankcji omawiane sankcje alternatywne stanowią 8 typów sankcji i tworzą zagrożenie ustawowe 61 przestępstw, co stanowi 22% wszystkich przestępstw. W przypadku zbrodni przy występujących 7 typach sankcji, sankcje alternatywne stanowią aż 6 typów sankcji, co tworzy zagrożenie ustawowe 20 typów rodzajowych zbrodni (61% wszystkich zbrodni). Jeżeli natomiast chodzi o występki, sankcje alternatywne tworzą 2 typy sankcji i odnoszą się do 41 typów rodzajowych występków (17% wszystkich występków).

Omawiane sankcje alternatywne stanowią zatem podstawę ustawowego zagrożenia odnośnie do zbrodni.

Sankcje alternatywne są tworzone ze wszystkich kar zasadniczych, jednakże sędzia ma do wyboru nie zawsze ten sam układ rodzajów i wielkości kar. Najczęściej spotykanym typem sankcji alternatywnej jest kara pozbawienia wolności od 3 miesięcy do 2 lat, kara ograniczenia wolności od 3 miesięcy do 2 lat albo grzywna od 5000 do 100 000 zł (25 sankcji).

⁷ Rozbieżności co do liczby schematów zagrożeń ustawowych wahają się od 20 do 39. Por. m. in. I. Andrejew, *op. cit.*, s. 485—486; T. Leśko, *System środków w karnych*, Warszawa 1974, s. 110 i n.

Tabela 1

Zestawienie sankcji alternatywnych części szczególnej i wojskowej kodeksu karnego

Typ sankcji	Rodzaj przestępstwa	Liczba
ZBRODNI		
Kara pozbawienia wolności od lat 10 do 15 (albo 25 lat) albo kara śmierci	122, 126 § 1	2
Kara pozbawienia wolności od lat 8 do 15 (albo 25 lat) albo kara śmierci	124 § 1 (jeżeli sprawca działalność organizował lub nią kierował), 134 § 2, 148 § 1	3
Kara pozbawienia wolności od lat 5 do 15 (albo 25 lat) albo kara śmierci	123, 124 § 1, 127 pkt 1, 127 pkt 2, 210 § 2, 310	6
Kara pozbawienia wolności od lat 8 do 15 albo 25 lat	134 § 1, 135 § 1, 135 § 2	3
Kara pozbawienia wolności od lat 5 do 15 albo 25 lat	124 § 2, 131, 201, 202 § 2	4
Kara pozbawienia wolności od lat 3 do 15 albo 25 lat	130 § 1, 227 § 1	2
WYSTĘPKI		
Kara pozbawienia wolności od 3 miesięcy do lat 2, ograniczenie wolności od 3 miesięcy do 2 lat albo grzywna od 5 000 do 100 000 zł	146, 147, 156 § 3, 166, 167, 171, 172, 173, 178 § 1, 189 § 2, 191 § 2, 198, 216, 236, 237, 238, 246 § 3, 251, 257 § 2, 258, 265 § 3, 267, 282, 284 § 2, 285	25
Kara pozbawienia wolności od 3 miesięcy do roku, ograniczenie wolności od 3 miesięcy do roku albo grzywna od 5 000 do 100 000 zł	160 § 3, 163 § 2, 177, 181, 182, 199 § 2, 203 § 2, 204 § 3, 205 § 2, 228, 241 § 2, 255, 259, 265 § 2, 266 § 3, 288 § 2	16

U w a g a: 1) w nawiasach ujęto karę 25 lat pozbawienia wolności jako alternatywę kary śmierci na podstawie art. 30 § 3 k.k.; 2) jednostkę obliczeń stanowił przepis zawierający opis czynu przestępnego.

Najrzadziej natomiast występują sankcje:

a) kara pozbawienia wolności od lat 10 do 15 albo kara śmierci (alternatywnie kara 25 lat pozbawienia wolności — 2 sankcje);

b) kara pozbawienia wolności od lat 3 do 15 albo 25 lat (2 sankcje).

Taki układ sankcji jest wynikiem istnienia kilku typów sankcji alternatywnych dla 20 zbrodni i tylko 2 typów sankcji dla 41 występów. Ustawodawca wprowadził zatem wyraźne rozwarstwienie ustawowego wymiaru kary odnośnie do zbrodni; natomiast 2 typy sankcji alternatywnych występujących przy występach różnią się jedynie górną gra-

nicą kary pozbawienia wolności (2 lata bądź rok). We wszystkich sankcjach alternatywnych występuje kara pozbawienia wolności. W przypadku zbrodni wszędzie istnieje możliwość zastosowania kary 25 lat pozbawienia wolności. Kara ta występuje obok kary pozbawienia wolności do 15 lat, przy czym ustawodawca ustalił dolną granicę kary pozbawienia wolności w następującej wysokości: od 3 lat (2 razy), od 5 lat (10 razy), od 8 lat (6 razy), od 10 lat (2 razy). W 10 sankcjach alternatywnych przewidzianych za zbrodnie kara 25 lat pozbawienia wolności może być orzekana zamiast kary śmierci.

Przy alternatywności surowszych kar z karą pozbawienia wolności do lat 15 ustawodawca nie mógłby w ramach sankcji określić niższej górnej granicy kary pozbawienia wolności niż lat 15, gdyż zagrożenie karą pozbawienia wolności niższego pułapu sugeruje, że kara ta jest już wystarczająca do spełnienia swego celu. W takim przypadku zagrożenie dalszymi, surowszymi karami (kara 25 lat pozbawienia wolności, kara śmierci) nie ma właściwego uzasadnienia.

IV

W związku z tym, że sankcje alternatywne są szczególnym typem sankcji, stanowiącym możliwość stosowania różnych rodzajów kar, powstaje pytanie, czy można ustalić priorytet dla którejś z alternatywnych kar, czy też należy wszystkie rodzaje tych kar traktować równorzędnie. Odpowiedź na to pytanie można pośrednio znaleźć w tezie orzeczenia Sądu Najwyższego, w myśl której „w sytuacji, gdy dane przestępstwo zagrożone jest karami różnego rodzaju, obowiązkiem sądu jest wskazać przesłanki, dla których orzekł karę danego rodzaju”⁸. Przy pełnej akceptacji cytowanej tezy odnośnie do obowiązku uzasadnienia wyboru kary należy podkreślić przede wszystkim jej głębszą i ważniejszą implikację, wyrażającą się w poglądzie, że w wypadku zagrożeń alternatywnych nie ma ustawowej preferencji wśród podanych przez ustawodawcę alternatyw⁹. Gdyby bowiem przyjąć, że któraś z kar korzysta z preferencji jako reakcja „normalna” dla wypadków przeciętnych, to szczególnego uzasadnienia trzeba byłoby wymagać tylko wtedy, gdyby sąd wybrał inny rodzaj kary.

⁸ Wyrok SN z 9 września 1976 r. (VKR 147/76), „Orzecznictwo Sądu Najwyższego. Izba Karna i Wojskowa” 1977, z. 1—2, poz. 9.

⁹ Por. M. Cieślak, glosa do wyroku z dnia 9 września 1976 r. (VKR 147/76), „Nowe Prawo” 1977, nr 10—11, s. 1536.

Z kolejności występowania kar w ramach sankcji alternatywnych trudno również wyprowadzić wnioski o priorytecie którejs z kar. Budowa sankcji alternatywnych opiera się bowiem na dwóch zasadach: albo ustawodawca na pierwszym miejscu wymienia najsurowszy rodzaj kary, podając w dalszej kolejności rodzaje coraz łagodniejsze (w przypadku występów), albo też w dalszej kolejności podane są środki karne wyraźnie uznane za wyjątkowe (w przypadku zbrodni).

Ku koncepcji priorytetu nie może również skłaniać pojęcie kary średniej pod względem surowości. Problem kary średniej w płaszczyźnie zagrożeń alternatywnych występuje bowiem z mniejszą ostrością i wykazuje wyraźną odrębność. Jak słusznie zauważył M. Cieślak, o ile miara ilościowa kształtuje się przede wszystkim według dyrektywy sprawiedliwościowej, o tyle wybór rodzaju kary zależy przede wszystkim od względów kryminalno-politycznych¹⁰.

V

Sankcje alternatywne, jak już zaznaczono, występują przede wszystkim w przypadku zbrodni oraz stanowią ustawowe zagrożenie „drobniejszych” występów. Sędzia ma zatem do wyboru 3 albo 2 rodzaje kar tylko odnośnie do „najcięższych” i „najłżejszych” przestępstw. Cała reszta czynów przestępnych (czyli 88% wszystkich przestępstw) zagrożona jest wyłącznie karą pozbawienia wolności.

Na gruncie kodeksu karnego zdecydowanie zatem dominuje kara pozbawienia wolności — bądź jako jedyne ustawowe zagrożenie, bądź też jako jedna z kar w ramach sankcji alternatywnych. Tak zwane „wolnościowe” rodzaje kar w trybie zwykłym (bez stosowania art. 54, 55 i 57 k.k.) mogą być wymierzane tylko w ograniczonym zakresie. Mimo generalnej krytyki kary pozbawienia wolności¹¹ ustawodawca nie przewidział żadnego typu sankcji bez kary pozbawienia wolności. Tego typu sytuacja z punktu widzenia polityki kryminalnej winna ulec zmianie. Należy dążyć do radykalnego ścieśniania obszaru stosowania kary pozbawienia wolności, ograniczenia zakresu stosowania tej kary do niezbędnego minimum, do najpoważniejszych kategorii przestępstw. W związku z tym wydaje się celowe zrezygnowanie ze stosowania kary pozbawienia wolności szczególnie w odniesieniu do występów za-

¹⁰ Por. M. Cieślak, *op. cit.*, s. 1536.

¹¹ Szeroko na ten temat w piśmiennictwie. Por. m. in. L. Lernell, *Współczesne zagadnienia polityki kryminalnej. Problemy kryminologiczne i penologiczne*, Warszawa 1979; tenże, *Czy kryzys represji karnej?*, „Problemy Prawa Karnego” 1975; J. Sliwowski, *Kara pozbawienia wolności we współczesnym świecie (Rozważania penitencjarne i penologiczne)*, Warszawa 1981, s. 243—262.

grozonych sankcją alternatywną, gdzie przewidziana jest krótkoterminowa kara pozbawienia wolności od 3 miesięcy do roku, a także w stosunku do przestępstw nieumyślnych.

Te ostatnie zagrożone są przede wszystkim karą pozbawienia wolności, tylko bowiem przy 7 typach przestępstw nieumyślnych (art. 156 § 3, 160 § 3, 163 § 2, 191 § 2, 216, 257 § 2, 246 § 3 k.k.) przewidziana jest w ramach sankcji nie tylko kara pozbawienia wolności, lecz również kara ograniczenia wolności lub grzywna. Odpowiadające im przestępstwa umyślne natomiast zagrożone są wyłącznie karą pozbawienia wolności, której górna granica zagrożenia jest zawsze wyższa od tej, jaką ustawa przewiduje dla przestępstwa nieumyślnego.

VI

Zagrożenie niektórych przestępstw różnymi rodzajami kar w ramach sankcji alternatywnych rodzi pytanie o wzajemne związki między ustawowym opisem danego przestępstwa a ustawowym zagrożeniem tymi karami, a więc związki między dyspozycją i sankcją. Związki te mogą mieć, według L. Gardockiego, charakter jakościowy lub ilościowy¹².

W odniesieniu do przestępstw zagrożonych karami alternatywnymi trudno dopatrywać się związków jakościowych, przy których kara ma być możliwie identyczna z przestępstwem, bądź informować o rodzaju popełnionego przestępstwa. Zanikanie tego rodzaju związków jest w ogóle charakterystyczne dla współczesnych ustawodawstw karnych. Związków takich można się jedynie dopatrywać sporadycznie, np. między majątkowym charakterem przestępstwa a możliwościami stosowania kary grzywny i konfiskaty mienia, między przestępstwem zabójstwa a karą śmierci.

Pozostaje zatem problematyka relacji ilościowej między dyspozycją i sankcją alternatywną przepisu karnego, a więc związku między wagą czynów mieszczących się w opisie ustawowym a zagrożeniem karą.

Spotykany w doktrynie pogląd o współmierności kary do wartości dobra naruszonego przez sprawcę przestępstwa¹³ jest słuszny tylko do pewnego stopnia. Ustawowy wymiar kary jest bowiem odbiciem szeregu czynników, nie tylko wartości dobra, które może być przez sprawcę atakowane. Sankcje alternatywne przewidujące najsurowsze kary są przede wszystkim zarezerwowane dla najcięższych zbrodni, dając tym

¹² Por. L. Gardocki, *O relacji między typem przestępstwa a zagrożeniem ustawowym*, „Państwo i Prawo” 1979, nr 8—9.

¹³ Por. m. in. S. Sliwiński, *Prawo karne materialne*, Warszawa 1946, s. 434.

samym wyraz ocenie stopnia społecznego niebezpieczeństwa tych czynów przez ustawodawcę. Przy tego rodzaju przestępstwach zachodzi także konieczność jak najpełniejszej indywidualizacji w ramach sędziowskiego, a co za tym idzie i ustawowego wymiaru kary, a więc danie możliwości wyboru jednej z alternatywnie grożących kar. Stanowi to także odbicie prewencyjnych teorii kary.

Sankcje alternatywne są również wynikiem określonej tradycji, a więc wpływu sankcji występujących w dawnym kodeksie karnym za takie same albo podobnie oceniane przestępstwa. Do omawianych sankcji alternatywnych ma w pełni zastosowanie stanowisko I. Andrejewa, według którego „ustawodawca ewentualnie podwyższa lub obniża zastaną sankcję, manifestując w ten sposób uznanie czynu za więcej lub mniej społecznie niebezpieczny i wskazując m. in. na intencję ochrony jakiegoś dobra”¹⁴.

Zagrożenie karami alternatywnymi nosi w sobie również ślady rozumowania „konfrontacyjnego”, które można wykryć w drabinie kar. Chodzi tutaj o tzw. „wewnętrzną sprawiedliwość” ustawodawstwa karnego, a więc o wzajemne relacje między różnymi typami przestępstw a ich ustawowym zagrożeniem. Rozumowanie „konfrontacyjne” w odniesieniu do sankcji alternatywnych dotyczy przede wszystkim porównania rozpiętości sankcji i rozpiętości dyspozycji. „Typ przestępstwa określony szeroko, a więc obejmujący zdarzenia o małej wadze, jak i cięższe przestępstwa, ze zrozumiałych względów powinien być wyposażony w sankcję o większej rozpiętości”¹⁵, przy czym rozpiętość ta nie powinna dotyczyć jedynie „odległości” dolnego i górnego progu określonej kary, ale również winna obejmować możliwości zastosowania kar różnego rodzaju.

Ten ostatni warunek nie zawsze jest spełniony na gruncie obowiązującego kodeksu karnego, gdzie rozpiętość sankcji ogranicza się niejednokrotnie do rozpiętości w ramach danego rodzaju kary (np. sankcji od roku do lat 10, od 6 miesięcy do lat 8).

Należy zaznaczyć, że alternatywny typ sankcji ma wyraźny wpływ na kierunek sędziowskiego wymiaru kary. Jak wykazują wycinkowe badania, tam, gdzie sankcja przewiduje możliwość wyboru kary, praktyka korzysta z tej możliwości wymierzając kary ograniczenia wolności lub grzywny zamiast kary pozbawienia wolności¹⁶, a więc sankcje alternatywne mogą przyczynić się do przełamania dominacji kary pozbawienia wolności.

¹⁴ I. Andrejew, *Nowy kodeks karny. Z rozważań nad projektem*, Warszawa 1963, s. 58.

¹⁵ I. Andrejew, *Polskie prawo karne w zarysie*, Warszawa 1973, s. 312.

¹⁶ Por. B. Mąkosa, *Ustawowy i sędziowski wymiar kary za przestępstwa nieumyślne*, „Państwo i Prawo” 1979, nr 4.

wienia wolności. Z powyższych względów należałoby rozszerzyć występujący w kodeksie karnym katalog sankcji alternatywnych na przestępstwa nieumyślne, jak również na te czyny, przy których przewidziana jest krótkoterminowa kara pozbawienia wolności o znacznej rozpiętości między minimum i maksimum kary.

Katedra Prawa Karnego UŁ
Zakład Prawa Karnego Materialnego

Iwonna Lamprecht

ALTERNATIVSANKTIONEN ALS PROBLEM DER GESETZLICHEN BEMESSUNG DER STRAFE IM STRAFGESETZBUCH

Der Aufsatz handelt über die Alternativ-Sanktionen. Es wurde darin der Begriff „Alternativ-Sanktion“ präzisiert und die Form derselben bestimmt sowie eine Zusammenstellung der im Strafgesetzbuch auftretenden Alternativ-Sanktionen gegeben. Auf diesem Wege konnte festgestellt werden, wie oft die Alternativ-Sanktionen im Strafgesetzbuch vorkommen, durch welche Beschaffenheit deren Zusammenstellungen gekennzeichnet sind und auf welche Straftaten sie sich beziehen. Der Ansicht der Autorin nach ist unter der „Alternativ-Sanktion“ diesen Teil der Strafvorschrift zu verstehen, die die Art der Strafe und die Höhe der Strafbemessung für Begehung einer Straftat angibt, die in der mindestens aus zwei Strafarten bestehenden Disposition bestimmt ist, wobei der Richter nur eine von den alternativ anzuwendenden Strafen zu wählen hat.

Die Alternativ-Sanktionen bilden im Strafgesetzbuch 8 Typen von Sanktionen und bedeuten gesetzliche Strafandrohung für 61 Verbrechen (22% aller Verbrechen). Sie bilden die Grundlage für gesetzliche Strafandrohung der Verbrechen (61% aller Verbrechen). Die Alternativ-Sanktionen werden aus allen Grundstrafen gebildet, dem Richter steht jedoch nicht immer die gleiche Disposition von Arten und Höhen der Strafen zur Wahl. Dazu kommt noch, daß keiner den vom Gesetzgeber festgelegten Alternativen die gesetzliche Präferenz zukommt. Die alternative Beschaffenheit der Sanktionen nimmt bei den Richtern einen deutlich bemerkbaren Einfluß auf die Richtung der Strafbemessung. Die Alternativ-Sanktionen können zur Überwindung der Dominanz der Freiheitsentzugsstrafe beitragen.